

forhold til DSB og den nævnte bank. For de to faldt valget på Scandia, og fabrikken i Maribo måtte derfor dø. Maskiner og værktøj blev sendt til Jylland. Økonomisk og fysisk blev Vulcan tilintetgjort.

Virksomhedens op- og nedtur har forfatteren beskrevet med tal og konkrete lokalhistoriske detaljer. Det er gjort elegant – og som sagt med linier helt op til nutiden. Hertil kommer ydermere, at forfatteren har sat historien om Vulcan ind i en rigshistorisk sammenhæng. Derved er historien om maskinfabrikken ikke blot blevet et tilfældigt lokalt virksomhedsportræt, men et værdifuldt bidrag til forståelsen af den ældre industrialisme i Danmark. Det historiesyn, der præger hele fremstillingen, kan man så til gengæld være uenig i, men bogen kan ikke andet end vække til eftertanke, og den kræver en stillingtagen. Det er derfor også uforståeligt, at forfatterens navn skal søges bag på bogen eller i kolofonen, og ikke på titelbladet.

Henrik Fode

Gunnar Jespersen: *Herning i svundne dage*. (Poul Kristensen, Herning, 1981). 94 s. og 1 kort.

Hernings udvikling fra et hedesogn over en stationsby til en moderne købstad fortjener en skildring i enkeltheder. Sognet havde i 1801 345 indbyggere, der i 1870 var øget til 1022, hvoraf lidt under halvdelen boede i bylignende omgivelser, og siden har fremgangen taget fart med mange virksomheder og kulturinstitutioner. Gunnar Jespersens bog er ikke en Hernings historie, men en samling erindringer fra barndom og ungdom i 1910'erne og det følgende tiår og giver på denne måde en skildring fra den tid, da stedet opnåede den eftertragtede værdighed som

købstad. Det skete 1913, men det må fremhæves, at disse minder først er nedskrevet og vurderet af en ældre, for hvem det svundne står i et stråleskær, og forholdene har måske ikke altid været så lyse for alle, som forfatteren beskriver dem. Det kan understreges, at skønt Herning var en nybyggerby uden selvgroede traditioner, tilegnede den sig hurtigt den gamle købstads skødesynd med befolkningen opdelt i højere og lavere sociale grupper, hvor ambitionerne førte det store ord, som det fremgår af Gunnar Jespersens lidt ironiske beskrivelse. Det er et af bogens fortrin, at den udførligt gennemgår bebyggelsen af gaderne og dermed udfylder de billeder, som optrykket af Frølands bog fra 1961 bragte. Den er givet med forfatterens egne tegninger og giver et bidrag til forståelsen af arkitekturen omkring det sidste århundredskifte i den danske provinsby. Med en levende oplagthed tegner bogen et snævert og skarpt begrænset udsnit af en ung bys ivrige stræben efter at hævde sig blandt de andre købstæder.

Helge Søgaard

Erik Nørr: *Latinskolens religionslærere 1853-1903*. (Udg. af Samfundet for dansk genealogi og personalhistorie, 1982). 93 s.

Ved personalhistorikernes mellemkomst udsendes hermed et biprodukt fra udarbejdelsen af Erik Nørres bøger om skoler og kirke, præst og administration. Der er tale om en stat over lærere, som kun i få tilfælde ellers vil kunne findes i opslagsværker. Årsagen er, at religionsundervisningen i reglen foregik på timelærerbasis. Erik Nørres hovedkilde til udarbejdelsen har været skoleprogrammerne, der er et pålideligt materiale, selv om det lejlighedsvis har været utilstrækkeligt til nøjere